

מסורת הש"ס

^[א] [נעיל כו: כח: מוספתא פ"ב ה"ה], ^[ב] כבמ"י לימא מינא לא, דק"ק, ^[ג] וברכות כ:], ^[ד] [נערכין ג: מוספתא פ"ב ה"ד], ^[ה] ערכין ג: פ"ט, ^[ו] [נעיל כו:], ^[ז] ערכין ג:], ^[ח] [גוי הרי"ף והרא"ש רחבא], ^[ט] [תנאים ד,7,

תורה אור השלם

1. וְהָיָה כַּאֲשֶׁר יִרְאוּ מִשָּׁה יְדוֹ וְגִבֵּר יִשְׂרָאֵל וְכַאֲשֶׁר יִנָּיֵחַ יְדוֹ וְגִבֵּר עֲמֻלָּק: שמות יו יא
2. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה עֲשֵׂה לָךְ שָׂרָף וְשֵׁם אָתּוּ עַל נֶס וְהָיָה כָּל תַּנְשֹׁק וְרָקָה אֹתוֹ וְחַי:
במדבר כא ח
3. וּבְחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בִּאֲחֹד לַחֹדֶשׁ מִקְרָא קָדֵשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל מִלֻּאכֹת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תַּרְעֵהָ יִהְיֶה לָכֶם: במדבר כט א
4. וּבְיוֹם שִׁמְחֻתְכֶם וּבְיָמֵי חַגֵּיכֶם וּבְחֻצְרוֹתַי עַל עֲלֵיתֶיכֶם וְעַל זִבְחֵי שְׁלֵמִיכֶם וְהָיָה לָכֶם לְזָכָרוֹן אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: במדבר יו י

הגהות מהר"ב

רנשבורג

א גב' וקמני לא יאף וכי יצ' ר"ל לא יאף אס לא כיון להשמיע לעמנו לנאס אס לא כיון לעמנו יאף אף שא לא להוציא להשמיע וקשה לר"ו. והגאון מהר"א מוילנא זצ"ל פ' מקדמי לא יאף גלגון יחיד ולא קמי גלגון רעים לא יאף ש"מ דקמ תשמיע לא יאף אכל השמע יאף אף לא יאף אלא לי השמיע והיא היא אלא שדברי הגאון שפוטס קמ יומר והסן ודו"ק:

מוסף רש"י

הואיל וכתבי יום תרועה. השמע יום אחד צלצל (נערכין ג.) שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות. דנעי למימר משע ברכות ביום התפורה של יובל (נעיר כו) שהיו נמי אומרים ביוה"כ שגמ היובל מלכות וזכויות שפירות (נערכין שס.) מוכרין לעולם. אפילו בשנת היובל עמלא, כך שמעתי וקשה לי אמאי לא כי היכי דפלגי רב ושמואל (שם כט): כישראל שמכר שדהו בשנת היובל עמלא, ה"נ איכא לפלוגי הכא ולמימר ק"ו מכורה ככר יואלה עכשיו שאינה מכורה איט דין שא לא תימכר דהא אמרינן (שם כח) דממכרו כל לוי חורר בשנת היובל, וכמדומה לי דלאיתי דמני צדיקן פירקא מקדישין לעולם וגואלין לעולם,תנא נמי הכא (נערכין ג.) וגואלין לעולם. שאין כמי ערי חומה שלגן גולטין (שם) או אס מכרו שנה גואלין אותה מיד וישראל אינו מותר לגאול פחות מנ' שנים דכתיב במסכת שני תבואות ימכר

איכוון וסקע לי. תתכוין לתקוע צשמי להוציאני ידי חובתי: **משמיע צעי כוונה**. להוציא השומע: **בתנאי' והיה כאשר ירים משה ידו וגו': גב' ועבדים משוחררין**. אכל עבדים לא דכל מנזה שאין האשה חייבת זה אין העצד חייב בזה^[ט]: **ועומטוס ואנדרוגינוס**. שמא זכר הוא: **מי שחליו עצד**. משום דל חירות שבו: **טומטוס אינו מוציא אס מינו**. טומטוס כמותו שמא תוקע זה נקצה וחזירו זכר: **אנדרוגינוס צמר זכרות אזלת שניהם חייבין ואי צמר נקבות אזלת שניהן פטורין: מי שחליו עצד כו'**. דלא אחי דל עבדות דמשמיע ומפיק דל חירות דשומע: ה"ג כהנים ולוים מקדישין לעולם וגואלין לעולם זו היא גירסת רבינו יצחק הלוי. ושאר רבותי גורסין **מוכרין לעולם וגואלין לעולם**. ושתייהן משניות הן במסכת ערכין (דף כו: ודף ג.) וצין מקדישין וצין מוכרין תרוייהו משנה יתירה נינהו אלא אידי דתנא הסם גבי ישראל (שם דף מד.) אין מקדישין לפני היוצל פחות משתי שנים ואין גואלין אחר היוצל פחות משנה תנא סיפא נמי מקדישין וגואלין ואידי דתני מקדישין וגואלין גבי הדדי תנא נמי גבי גואלים דמכירה מוכרין לעולם הכי מוקים לה בצמ' ערכין (דף כז.) וגואלין לעולם היינו לפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול פחות משתי שנים אכל לויס גואלין מיד וגואלים לעולם ומקדיש היינו לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה לא יגאל עוד אלא יוצאה לכהנים ציוצל והלוים גואלין לעולם ועמה גי' רבינו יצחק הלוי ניחא שאין היוצל מפקיע מיד המקדיש אס הוא לוי כמו בישראל צבתי ערי חומה שאיןן נחלטות אסוף שנה מה ענין זה למנזה דיוצל אע"ג דאין זה נוהג אלא בזמן שהיוצל נוהג מ"מ לא משמע הכי לישאא דליתנהו צמזות דיוצל ועוד שמשנה ראשונה הוה ליה לאיתויי דההיא דמקדישין לעולם שהיא צפרק אין מקדישין (שם דף כז:.) ולא ההיא דמוכרין לעולם דמתניתין היא צפרק בתנא דערכין (דף ג.):

קא משמע אן נהי דליתנהו בהשמטת קרקע בהשמטת כספים ושלאו עבדים מיהא איתנהו. כך כתוב ברוב ספרים וצקונטרס גרס קא משמע לן ומו לא ולא גרס נהי דליתנהו בהשמטה דודאי איתנהו צין שלקחו הס מישראל ממזירין דלא נפקי מכלל המזות צין שלקח ישראל מן מן האלפים אמה שגמנו להס חוץ לעריהס יואף ציוצל ואפילו כמי ערי חומה שאין חוזרין לישראל ציוצל להס שנאמר ואשר יגאל מן הלויס כן הקשה צקונטרס ואין זו קושא גמורה שהרי יס לפרש דהשמטת קרקע קרי מקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גוצר שאין יוצל מפקיעה מיד מקדיש אס הוא ישראל לוי דכרך שמפקיעה אס הוא ישראל שיואלה לכהנים ציוצל ונהי דליתנהו בהשמטת קרקע דקאמר היינו ככל דין השמטת קרקע אכל זה ודאי קשיא דהוה ליה למימר בהשמטת קרקע דמכירה מיהא איתנהו כגון מכרו להס שדה או מכרו הס לאחרים כי היכי דחשיב בהשמטת כספים ושלוח עבדים ועוד מה ענין השמטת כספים אכל הא ציוצל הא צהדיא תנא צספרי צפרשת ראה דצניעת משמטת כספים ואין יוצל משמט כספים דממעט ליה מנזה דצר השמיטה שמוט שמיטה משמט כספים ולא יוצל זה דומק לומר דנקטיה לרבי דלרבי דתנא איהא במצוה דראש השנה לא לעולם איהא במצוה דר"ה אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תני אהבה בריה דר' זירא כל הברכות מוציא חוץ מברכת הילחם, המוציא לחם מן הארץ, וברכת היין בורא פרי הגפן, שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. ירושלמי בברכות פרוק מי שמחו מוטל לפניו תני כל מצות שאדם פטור אדם מוציא את הריבים ידי חובתו, חוץ מברכת המזון, והתנין כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא

ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה

דתנן כהנים ולוים מקדישים לעולם וגואלים לעולם. פירש צקונטרס שזו היא גי' ר"י הלוי ושאר רבותיו גורסין מוכרין לעולם וגואלין לעולם ושתייהן משניות הן במסכת ערכין (דף כו: ודף ג.): וצין מקדישין וצין מוכרין תרוייהו משנה יתירה נינהו אלא אידי דתנן הסם גבי ישראל (שם דף מד.) אין מקדישין לפני היוצל פחות משתי שנים ואין גואלין אחר היוצל פחות משנה תנא סיפא נמי מקדישין וגואלין ואידי דתני מקדישין וגואלין גבי הדדי תנא נמי גבי גואלים דמכירה מוכרין לעולם הכי מוקים לה בצמ' ערכין (דף כז.) וגואלין לעולם היינו לפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול פחות משתי שנים אכל לויס גואלין מיד וגואלים לעולם ומקדיש היינו לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה לא יגאל עוד אלא יוצאה לכהנים ציוצל והלוים גואלין לעולם ועמה גי' רבינו יצחק הלוי ניחא שאין היוצל מפקיע מיד המקדיש אס הוא לוי כמו בישראל צבתי ערי חומה שאיןן נחלטות אסוף שנה מה ענין זה למנזה דיוצל אע"ג דאין זה נוהג אלא בזמן שהיוצל נוהג מ"מ לא משמע הכי לישאא דליתנהו צמזות דיוצל ועוד שמשנה ראשונה הוה ליה לאיתויי דההיא דמקדישין לעולם שהיא צפרק אין מקדישין (שם דף כז:.) ולא ההיא דמוכרין לעולם דמתניתין היא צפרק בתנא דערכין (דף ג.):

איכוון ותקע לי אלמא קסבר משמיע בעי כוונה מיתיבי ^[ה] היה עובר אחורי בית הכנסת או שהיה ביתו סמוך לבית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה אם כוון לבו יצא ואם לאו לא יצא וכי כוון לבו מאי הוי היאך לא קא מיכוין אדעתא דידיה ^[א]הכא בשליח ציבור עסקינן דרעתיה אכוליה עלמא ת"ש נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע נתכוון משמיע ולא נתכוון שומע לא יצא עד שיתכוון שומע ומשמיע קתני משמיע דומיא דשומע מזה שומע שומע לעצמו אף משמיע משמיע לעצמו ^[א]וקתני לא יצא תנאי היא דתנאי שומע שומע לעצמו ומשמיע משמיע לפי דרכו אמר רבי יוסי ^[ב]בד"א בשליח צבור אבל ביחיד לא יצא עד שיתכוין שומע ומשמיע: **בתנאי' ויהיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וגו'** וכי ידיו של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה אלא לומר לך כל זמן שהיו ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעברין את לבם לאביהם שבשמים היו מתגברים ואם לאו היו גופלים כיוצא ברבר אתה אומר ^[ג]עשה לך שרף ושים אותו על גם והיה כל הנשוך וראה אותו וחי וכי נחש ממית או נחש מחיה אלא בזמן שיששראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעברין את לבם לאביהם שבשמים היו נמוקים ^[ג]חרש שומה וקמן אין מוציין את הרבים ידי חובתן יזה הכהל ^[א]כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הרבים ידי חובתן: **גב' ת"ר** ^[ה]הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים ולוים וישראלים גרים ועבדים משוחררים וטומטום ואנדרוגינוס מי שחציו עבד וחציו בן חורין וטומטום אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו ואנדרוגינוס מוציא את מינו אבל לא את שאינו מינו מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו אמר מר ^[ה]הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לויס וישראלים פשיטא אי הני לא מחייבי מאן מיחייבי כהנים אצמריכא ליה ס"ד אמינא הואיל וכתבי ^[ג]יום תרועה יהיה לכם מאן דליתיה אלא בתקיעה דחד יומא הוא דמיחייב והני כהנים הואיל ואיתנהו בתקיעות דכל השנה דכתיב ^[א]ותקעתם בחצוצרות על עולותיכם אימא לא ליחייבו קמ"ל מי דמי התם חצוצרות והכא שופר אלא אצמריך סד"א הואיל ותנן ^[א]שוה היובל לר"ה לתקיעה ולברכות מאן דאיתיה במצות היובל איתיה במצוה דראש השנה והני כהנים הואיל וליתנהו במצוה דיובל דתנן ^[א]כהנים ולוים מוכרין לעולם וגואלין לעולם אימא במצוה דראש השנה לא לעולם

ליחייבו קמ"ל: מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא את מינו ולא את שאינו מינו: אמר רב הונא ולעצמו מוציא א"ל רב נחמן לרב הונא מאי שנא לאחרים דלא דלא אחי צד עבדות ומפיק צד חירות לעצמו נמי לא אתי צד עבדות ידיה ומפיק צד חירות ידיה אלא אר"נ אף לעצמו אינו מוציא תניא נמי הכי ^[ב]מי שחציו עבד וחציו בן חורין אף לעצמו אינו מוציא תני איהא במצוה דראש השנה לא לעולם איהא במצוה דר"ה אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תני אהבה בריה דר' זירא כל הברכות מוציא חוץ מברכת הילחם, המוציא לחם מן הארץ, וברכת היין בורא פרי הגפן, שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. ירושלמי בברכות פרוק מי שמחו מוטל לפניו תני כל מצות שאדם פטור אדם מוציא את הריבים ידי חובתן, חוץ מברכת המזון, והתנין כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא

כמ.

דתנן כהנים ולוים מקדישים לעולם וגואלים לעולם. פירש צקונטרס שזו היא גי' ר"י הלוי ושאר רבותיו גורסין מוכרין לעולם וגואלין לעולם ושתייהן משניות הן במסכת ערכין (דף כו: ודף ג.): וצין מקדישין וצין מוכרין תרוייהו משנה יתירה נינהו אלא אידי דתנן הסם גבי ישראל (שם דף מד.) אין מקדישין לפני היוצל פחות משתי שנים ואין גואלין אחר היוצל פחות משנה תנא סיפא נמי מקדישין וגואלין ואידי דתני מקדישין וגואלין גבי הדדי תנא נמי גבי גואלים דמכירה מוכרין לעולם הכי מוקים לה בצמ' ערכין (דף כז.) וגואלין לעולם היינו לפי שנאמר בישראל המוכר שדה אחוזה במספר שני תבואות ימכר לך שאינו מותר לגאול פחות משתי שנים אכל לויס גואלין מיד וגואלים לעולם ומקדיש היינו לפי שנאמר במקדיש שדה אחוזה לא יגאל עוד אלא יוצאה לכהנים ציוצל והלוים גואלין לעולם ועמה גי' רבינו יצחק הלוי ניחא שאין היוצל מפקיע מיד המקדיש אס הוא לוי כמו בישראל צבתי ערי חומה שאיןן נחלטות אסוף שנה מה ענין זה למנזה דיוצל אע"ג דאין זה נוהג אלא בזמן שהיוצל נוהג מ"מ לא משמע הכי לישאא דליתנהו צמזות דיוצל ועוד שמשנה ראשונה הוה ליה לאיתויי דההיא דמקדישין לעולם שהיא צפרק אין מקדישין (שם דף כז:.) ולא ההיא דמוכרין לעולם דמתניתין היא צפרק בתנא דערכין (דף ג.):

קא משמע אן נהי דליתנהו בהשמטת קרקע בהשמטת כספים ושלאו עבדים מיהא איתנהו. כך כתוב ברוב ספרים וצקונטרס גרס קא משמע לן ומו לא ולא גרס נהי דליתנהו בהשמטה דודאי איתנהו צין שלקחו הס מישראל ממזירין דלא נפקי מכלל המזות צין שלקח ישראל מן מן האלפים אמה שגמנו להס חוץ לעריהס יואף ציוצל ואפילו כמי ערי חומה שאין חוזרין לישראל ציוצל להס שנאמר ואשר יגאל מן הלויס כן הקשה צקונטרס ואין זו קושא גמורה שהרי יס לפרש דהשמטת קרקע קרי מקדיש שדה אחוזה ולא גאלה ומכרה גוצר שאין יוצל מפקיעה מיד מקדיש אס הוא ישראל לוי דכרך שמפקיעה אס הוא ישראל שיואלה לכהנים ציוצל ונהי דליתנהו בהשמטת קרקע דקאמר היינו ככל דין השמטת קרקע אכל זה ודאי קשיא דהוה ליה למימר בהשמטת קרקע דמכירה מיהא איתנהו כגון מכרו להס שדה או מכרו הס לאחרים כי היכי דחשיב בהשמטת כספים ושלוח עבדים ועוד מה ענין השמטת כספים אכל הא ציוצל הא צהדיא תנא צספרי צפרשת ראה דצניעת משמטת כספים ואין יוצל משמט כספים דממעט ליה מנזה דצר השמיטה שמוט שמיטה משמט כספים ולא יוצל זה דומק לומר דנקטיה לרבי דלרבי דתנא איהא במצוה דראש השנה לא לעולם איהא במצוה דר"ה אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תני אהבה בריה דר' זירא כל הברכות מוציא חוץ מברכת הילחם, המוציא לחם מן הארץ, וברכת היין בורא פרי הגפן, שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. ירושלמי בברכות פרוק מי שמחו מוטל לפניו תני כל מצות שאדם פטור אדם מוציא את הריבים ידי חובתו, חוץ מברכת המזון, והתנין כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא

עין משפט ונר מצוה

מח א מיי פ"ב מהל' שופר הלכה ה טור ש"ע א"ח ט' תקפט עתק ט:
כח ב מיי שס וטור ש"ע שס עתק ח:
ג ג ד מיי שס הל' ב וטוש"ע שס עתק א ב:
נא ה מיי שס הל' א:
גב ו ד מיי שס הל' ב וטור ש"ע שס עתק ד:
גה ח מיי פ"ד מהלכות ערכין הלכה כא:
גד ט מיי פ"צ מהלכות שופר הלכה ג טור וש"ע א"ח ט' תקפט עתק ה:
גה י מיי פ"א מהלכות נדרות הלכה י טור א"ח ט' תרלז:
גו כ מיי שס טוש"ע א"ח ט' קסו עתק יט וסי' ריג עתק ז וימין רעג עתק ד [רב אלעם כאן וצ"ע ע"פ דף קס]:

רבינו חננאל

איכוון ותקע לי, אלמא קסבר משמיע בעי כוונה, והתנן היה עובר אחורי בית הכנסת ושמע קול שופר או קול מגילה כו'. דוחינן תבא בשליח ציבור עסקינן דרעתיה להשמיע לכלוי עלמא. תא שמע נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע כו' ופשוטה היא. ואסיקנא כתנאי דהנאי דהתוקע תוקע לפי דרכו ושומע שומע לעצמו ויצא. א"ר יוסי בד"א בשליח צבור אבל ביחיד לא יצא עד שיתכוין שומע ומשמיע לו. מתניתין זה הכלל כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את הריבים ידי חובתו. ת"ר הכל חייבין בתקיעת שופר כהנים לויס וישראלים גרים ועבדים משוחררים וטומטום ואנדרוגינוס ומי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא טומטוס כמותו שמוט נקיבה היא ואותו גרם ובעידי משוחררים מוציא מינו. מי שחציו עבד וחציו בן חורין אינו מוציא לא מינו ולא שאינו מינו. אמר מר כהנים לויס וישראלים חייבים, פשיטא, ואסיקנא אצמריכא ליה, ס"ד אמינא הואיל ותנן שוה היובל לראש השנה לתקיעה ולברכות, מאן דאיתיה במצוה דיובל איתיה במצוה דראש השנה, והני כהנים הואיל וליתנהו במצוה דיובל, דתנן כהנים ולויס מוכרין לעולם וגואלין לעולם, אימא במצוה דר"ה אמר רב נחמן אף לעצמו אינו מוציא. תני אהבה בריה דר' זירא כל הברכות מוציא חוץ מברכת הילחם, המוציא לחם מן הארץ, וברכת היין בורא פרי הגפן, שאם לא יצא מוציא ואם יצא אינו מוציא. ירושלמי בברכות פרוק מי שמחו מוטל לפניו תני כל מצות שאדם פטור אדם מוציא את הריבים ידי חובתו, חוץ מברכת המזון, והתנין כל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא

^[1] [את] הריבים ידי חובתן, הא מחוייב אע"פ שיצא מוציא. א"ר אילא שאני (ב)ברכת המזון דכתיב ואכלת ושבעת וברכת, מי שאכל הוא יבכר